

COMMISSIE VOOR VERZEKERINGEN

Brussel, 28 oktober 2002

HET GEZAMENLIJK AANBOD

DOC C/2002/7

ADVIES

I. INLEIDING

Reeds op 2 maart 1998 was in de schoot van de Commissie voor Verzekeringen een ontwerpadvies tot stand gekomen over de problematiek van de koppelverkoop van financiële diensten. De strekking van dit ontwerp bestond erin dat de consumenten het behoud verdedigden van het basisprincipe van verbod van het gezamenlijk aanbod in een beperkende zin: alles wat niet toegelaten is, is verboden en de toegelaten gezamenlijke aanbiedingen moeten op een beperkende manier geïnterpreteerd worden. De gecontroleerde ondernemingen verklaarden zich voorstander van een versoepeling van de bestaande wetgeving door de mogelijkheid op te nemen om aan de gebruiker bepaalde diensten gezamenlijk aan te bieden tegen een totale prijs.

Intussen is de economische context geëvolueerd:

- de nieuwe technieken inzake handelspromotie die zich in andere lidstaten hebben ontwikkeld, stuiten op een te strikte Belgische reglementering inzake de koppelverkoop. De stroeve Belgische wetgeving benadeelt de Belgische handelaars, vermits deze materie in landen als Nederland en Zweden volledig geliberaliseerd is. Er is dus nood aan een harmonisering van deze materie op Europees niveau;
- op 1 augustus 2000 heeft de Europese Commissie aan de Belgische regering een met redenen omkleed advies gericht waarin wordt verklaard dat artikel 57, 4° van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken een discriminatie vormt en de handel op onrechtvaardige wijze afremt;
- de Raad voor het Verbruik heeft op 30 januari 2001 een advies uitgebracht over de voorstellen tot wijziging van de bepalingen betreffende de koppelverkoop.

In dit advies van 30 januari 2001 over voorstellen tot wijziging van de beschikkingen van het gezamenlijk aanbod stelt de Raad voor het Verbruik voor om het stelsel van het principieel verbod van koppelverkoop tegen een voordelige prijs te vervangen door de regel dat het gezamenlijk aanbod in beginsel toegelaten is, althans mits aan bepaalde cumulatieve voorwaarden is voldaan. Deze cumulatieve voorwaarden moeten gelden voor alle sectoren, onder voorbehoud van de toepassing van bijzondere wetten (zie verder Sub II. a).

Voor de koppelverkopen die verbonden zijn met een getrouwheidssysteem, stelt de Raad voor het Verbruik voor om in geval van kosteloze premies artikel 56 van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken te wijzigen en met name de huidige beperkende opsomming in dit artikel terug te brengen tot twee categorieën van kosteloze premies.

De Raad stelt tevens voor artikel 57 van de wet van 14 juli 1991 te wijzigen: het eerste en het tweede lid zouden worden geschrapt.

Naar aanleiding van genoemd advies van de Raad voor het Verbruik heeft de Commissie voor Verzekeringen zich opnieuw over de problematiek gebogen (in zijn zitting van 4 juli 2002) en wel zich daarbij voornamelijk afgevraagd of zij zich voor wat betreft de verzekeringssector en de sector van het hypothecair krediet bij deze algemene tendens, zoals die werd geschetst door de Raad voor het Verbruik, kan aansluiten, dan wel of dat er in een bijzondere of afwijkende regeling moet worden voorzien voor deze beide sectoren.

Globaal gezien is de Commissie van oordeel dat het in de verzekeringssector, in tegenstelling tot wat het gevoel is bij de koppelverkopen in het algemeen, niet zozeer de nadelige prijs maar wel de dubbele verzekering of de ontoegankelijkheid tot de verzekering die problemen oplevert.

Rekening houdend met de bijzondere aspecten van de verzekeringssector en meer algemeen van de financiële diensten, zal in deze sectoren de problematiek van het gezamenlijk aanbod benaderd dienen te worden vanuit met name de volgende invalshoeken:

1. de vraag of de traditionele en technische combinatie van sommige verzekeringsdekkingen (verzekering + verzekering) als een koppelverkoop te beschouwen is;
2. het lot dat beschoren is aan de traditionele combinaties van verzekering en andere financiële diensten (typisch voorbeeld is het hypothecair krediet dat terugbetaalbaar is via een toegevoegde levensverzekeringsovereenkomst);
3. de interne onderlinge samenhang van de financiële diensten en de tendens van de sector om de financiële behoeften en noden van de cliënt op een meer geïntegreerde wijze te benaderen;
4. de voortzetting van de structurele integratie van de verleners van onderscheiden financiële diensten (kredietinstellingen; beleggingsinstellingen; verzekeringsondernemingen);
5. de problematiek van de toegang tot de verzekering ingevolge de gevaren verbonden aan "bundling", gelet op de vrijheid die de verzekeraar heeft om bepaalde risico's niet te dekken (b.v. wanneer ze niet ter dekking worden aangeboden met andere risico's);
6. het gevaar dat koppelverkoop van verzekeringen met andere diensten leidt tot de overbodige of veelvuldige dekkingen;
7. de Europese context, de soepele houding van de buurlanden en de problemen inzake valse concurrentie die eruit kunnen voortvloeien;

8. de vraag of de aan een andere dienst gekoppelde "long term" overeenkomsten wel voordelig zijn voor de cliënt.

II. GEZAMENLIJK AANBOD EN VERBONDEN OVEREENKOMSTEN

a. Algemeen

Artikel 54 van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument bepaalt: "Er is gezamenlijk aanbod ... wanneer de al dan niet kosteloze verkrijging van producten, diensten, alle andere voordelen, of titels waarmee men die kan verwerven, gebonden is aan de verkrijging van andere zelfs gelijke producten of diensten.

Behoudens de hierna bepaalde uitzonderingen is elk gezamenlijk aanbod aan de consument, verricht door een verkoper, verboden...".

Artikel 55 voorziet in uitzonderingen:

"Het is geoorloofd gezamenlijk tegen een totale prijs aan te bieden:

1. producten of diensten die een geheel vormen;
De Koning kan, op voordracht van de bevoegde Ministers en van de Minister van Financiën, de in de financiële sector aangeboden diensten aanduiden die een geheel vormen;
2. gelijke producten of diensten, op voorwaarde:
 - a) dat elk product en elke dienst afzonderlijk tegen zijn gewone prijs in dezelfde inrichting verkregen kan worden;
 - b) dat de koper duidelijk ingelicht is over deze mogelijkheid en ook over de afzonderlijke verkoopprijs van elk product en van elke dienst;
 - c) dat de prijsvermindering die eventueel aan de koper verleend wordt voor het geheel van de producten of diensten, niet meer bedraagt dan één derde van de samengetelde prijzen."

Veeleer dan zich uit te spreken over het principe (verbod of toelating) van het gezamenlijk aanbod, heeft de Raad voor het Verbruik zich voorstander verklaard om algemene voorwaarden te omschrijven waaraan een gezamenlijk aanbod moet voldoen. Deze voorwaarden moeten het gezamenlijk aanbod eenvoudiger, doorzichtiger en gemakkelijker te controleren maken.

In zijn advies pleitte de Raad "voor een toelating om gezamenlijk voor een voordelige prijs (d.i. een lagere prijs dan het totaal van de afzonderlijke prijzen van de producten of diensten), producten en/of diensten, zowel gelijke als niet gelijke, aan te bieden, onder de hierna cumulatief toe te passen voorwaarden :

1. elk product en elke dienst, althans zolang het aanbod geldt, afzonderlijk en tegen zijn gewone prijs in dezelfde inrichting verkregen kan worden, d.w.z. tegen de gebruikelijke prijs in de zin van artikel 43 WHP;
2. de consument duidelijk over de afzonderlijke prijs van elk product of dienst geïnformeerd wordt, alsook over het prijsvoordeel;

3. het gezamenlijk aanbod de consument een prijsvoordeel biedt ten opzichte van de individueel aangeboden producten of diensten; het moet een bepaald of bepaalbaar voordeel zijn op de moment van de aankoop (bijvoorbeeld: "twee voor de prijs van één");
4. elke aankondiging betreffende het gezamenlijk aanbod en elke titel waardoor het voordeel dat eruit voortvloeit verworven kan worden, de eventuele limiet van hun geldigheidsduur, de voorwaarden en elke andere modaliteit van het aanbod vermeldt;
5. wanneer men samen met een product of dienst een andere dienst aanbiedt, mag men, met inachtneming van de specifieke wettelijke bepalingen (bijvoorbeeld: hypothecaire krediet, verzekeringen) en voor zover een tijdige opzegging gebeurt, slechts een maximumtermijn van één jaar voorzien gedurende dewelke men de consument kan binden. De toepassing van een retroactieve sanctie is uitgesloten. Het voordeel blijft behouden tot op het moment van de opzegging."

b. De standpunten van de leden van de Commissie

Inleidend :

Binnen de Commissie is een evolutie vast te stellen. Vooral van de kant van de consumenten die aanvankelijk radicaal gekant waren tegen het opgeven van het thans geldend verbod. Thans sluiten de consumenten, zoals de vertegenwoordigers van de banken, zich aan bij het advies voor de Raad voor het Verbruik. Ook de vertegenwoordigers van de verzekeraars juichen de liberalisering die in het advies voor de Raad voor het Verbruik wordt bepleit toe, maar formuleren enige reserves m.b.t. de precieze draagwijdte van de voorgestelde regeling. De vertegenwoordigers van de tussenpersonen zijn radicaal tegen deze nieuwe voorstellen gekant. Hun volledig uitgewerkt standpunt wordt hieronder opgenomen (sub II, b, 3).

1. De BVVO en CASO pleiten voor een liberalisering van de koppelverkoop en stemmen in met de voorstellen die te dien einde zijn gemaakt aan de Raad voor het Verbruik door de vertegenwoordigers van de productie, de distributie, de landbouw en de verbruikers.

Meer bepaald voor de verzekeringen zijn de BVVO en CASO voorstander van het behoud van de afwijkende stelsels waarin specifieke wetgevingen voorzien, zoals het geval is met de gecombineerde polissen (artikel 12 Wet op de landverzekeringsovereenkomst), wanneer in eenzelfde overeenkomst, de verzekeraar verschillende prestaties op zich neemt. Deze polissen - die het risico beheersbaar maken en de algemene kosten drukken - vormen een concrete toepassing van de mogelijkheid om gezamenlijk en voor een globale prijs, producten of diensten aan te bieden die een geheel vormen (artikel 55,1 - Wet 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de bescherming en voorlichting van de consument (WHP)). Dit algemene stelsel van artikel 55, 1, WHP wordt voor de verzekeringssector bijzonder geregeld door artikel 12 van de wet op de landverzekeringsovereenkomst, zodat de wijziging van artikel 55, 1, WHP, zoals bepaald in het voorgestelde stelsel, het bestaan van de gecombineerde polissen niet in het gedrang zou mogen brengen.

Voorbeelden daarvan zijn de polissen die de BA auto + materiële schade dekken, BA exploitatie + producten na levering + toevertrouwde goederen, BA privé-leven / BA auto + rechtsbijstand + insolventie, brand + waterschade + glasbreuk, brand + diefstal.

Voor de BVVO en CASO gaat het hier dus niet om gevallen van gezamenlijke aanbiedingen tegen een voordelige prijs. Derhalve kan de door de Raad voor het Verbruik voorgestelde regel dat elk product en elke dienst afzonderlijk moet kunnen worden verkregen tegen zijn gewone prijs, hier niet worden toegepast.

2. De *vertegenwoordigers van de verbruikers* waarschuwen voor de stijgende tendens op de markt om samen met een product of een dienst verzekeringen aan te bieden die eigenlijk overbodig zijn omdat ze met andere verzekeringen overlappen.

Test Aankoop steunt een herziening van het principe van verbod van het gezamenlijk aanbod dat momenteel in de wet betreffende de handelspraktijken is vervat.

De huidige wetstekst geeft immers aanleiding tot uiteenlopende interpretaties (cf. met name het begrip «geheel») en is niet aangepast aan de gangbare handelspraktijken: hij vormt dus een bron van rechtsonzekerheid.

Overigens zijn de afwijkingen van het verbodsprincipe zo talrijk dat de uitzondering veeleer regel wordt. Dit draagt nog bij aan de verwarring die door de geldende wet reeds is ontstaan.

Het standpunt van Test Aankoop over het gezamenlijk aanbod van producten of diensten is gebaseerd op de volgende uitgangspunten: de transparantie van de markt verzekeren, de concurrentie laten spelen en de vrije keuze van de verbruiker eerbiedigen.

Test Aankoop steunt de in het advies van de Raad voor het Verbruik voorgestelde omschakeling naar een systeem van toelating uit principe van het gezamenlijk aanbod, met inachtneming van enkele voorwaarden (cf. Advies van de Raad voor het Verbruik), in de eerste plaats de voorwaarde van transparantie en van de vrije keuze van de verbruiker: de verbruiker moet steeds over de mogelijkheid beschikken om één enkel product of één enkele dienst van de gezamenlijk aangeboden producten of diensten te kopen. Om een doordachte keuze te kunnen doen, moet de verbruiker kunnen beschikken over duidelijke informatie over de prijs van zowel de afzonderlijk als de gezamenlijk verkochte producten of diensten; ook moet het hem mogelijk worden gemaakt om het voordeel van het gezamenlijk aanbod te beoordelen.

Voor een goed begrip moet erop gewezen worden dat de huidige definitie van het gezamenlijk aanbod in de wet betreffende de handelspraktijken onveranderd zou blijven, dat het begrip «geheel», dat nergens gedefinieerd wordt en aan de basis ligt van een grote rechtsonzekerheid, volledig zou verdwijnen, en dat deze nieuwe regels tevens toepassing zouden kunnen vinden op het geheel van de financiële diensten, behalve wanneer er een speciale wet bestaat die er uitdrukkelijk van afwijkt.

Dankzij deze regels zou het voortaan mogelijk zijn om met name een omniumverzekering auto te sluiten zonder dat tegelijk een BA verzekering moet

worden aangegaan, en om een krediet op te nemen zonder bijbehorende schuldsaldoverzekeringsverzekering.

Evenwel heeft Test Aankoop opmerkingen bij het gezamenlijk aanbod van financiële diensten. Wat een hypotheeklening betreft waarbij een vermindering van de rentevoet afhankelijk wordt gemaakt van één (of meer) bijbehorende overeenkomst(en) (bijvoorbeeld een brandverzekering), wenst Test Aankoop de principiële toelating van het gezamenlijk aanbod te modaliseren. Een aanbod dat gunstig is, kan immers enkele jaren later zijn oorspronkelijke voordelen verliezen. De band die tussen twee overeenkomsten bestaat, belet de verbruiker om zijn voordeel te trekken van de ontwikkeling van de markt. De wettelijke bepalingen waardoor de verbruiker de verzekeringsovereenkomst jaarlijks kan opzeggen, worden aldus door het bestaan van een gezamenlijk aanbod omzeild.

Er moet worden vastgelegd dat het voordeel (in casu de renteverlaging) moet blijven bestaan voor de hele looptijd van de overeenkomst, ongeacht wat er met de bijbehorende overeenkomsten gebeurt.

Test Aankoop is derhalve van oordeel dat wanneer de aanbieder de overeenkomst opzegt, hij verplicht is de verbruiker schadeloos te stellen voor het verlies van het voordeel.

Voorts merkt Test Aankoop op dat artikel 6 van het controlereglement de toelating impliceert voor alle verzekeringstakken en dat hierbij zeer algemeen een onderscheid wordt gemaakt tussen het hoofdrisico en het bijkomend risico. Maar wat is het hoofdrisico en het bijkomend risico bij een gemengde levensverzekering 10/10 (gelijke kapitalen overlijden en leven)?

3. De vertegenwoordigers van de verzekeringstussenpersonen kunnen dit standpunt niet delen.

Samengevat komt het standpunt van de vertegenwoordigers van de verzekeringstussenpersonen neer op hetgeen volgt.

De vertegenwoordigers van de verzekeringstussenpersonen gaan uit van de grondstelling dat er bij een gezamenlijk aanbod van een verzekeringsproduct met een ander product of een andere dienst rekening moet worden gehouden met de volgende gegevens 1. het verzekeringsaanbod moet worden gedaan onder normale en eerlijke voorwaarden inzake mededinging; 2. de vrije keuze van de verbruiker moet maximaal worden gewaarborgd en geeerbiedigd; 3. er moet rekening gehouden worden met de verschillende Europese richtlijnen die een zo ruim mogelijke toepassing van de principes van de vrije markteconomie beogen; en 4 er moet rekening worden gehouden met andere wetgevingen van dwingende aard, zoals de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst, de wet van 4 augustus 1992 op het hypothecair krediet, de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, de wet van 27 maart 1995 betreffende de verzekeringsbemiddeling en de distributie van verzekeringen.

Voor de "Federatie van Verzekerings- en Financiële tussenpersonen", is het onaanvaardbaar dat een verzekeringsovereenkomst samen met een ander product of een andere dienst wordt aangeboden, aangezien dit tot heel wat rechtsonzekerheid zou kunnen leiden.

Bijvoorbeeld :

1. in het kader van een hypothecaire lening die gekoppeld is aan een verzekering die aan de verbruiker een voorkeursrentevoet toekent, wordt de contractuele relatie tussen de kredietgever en de kredietnemer ook beïnvloed door een verzekeringsovereenkomst waarvan hij niet op de hoogte is en die aan andere bepalingen van dwingend recht is onderworpen.
De verzekeraar kan zich beroepen op de rechten in de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst die de contractuele relatie tussen de kredietgever en de kredietnemer in de toekomst ernstig kunnen beïnvloeden. (bv. artikelen: 4, §2 - 6 - 7, §1-14-24-25-26-30-31-32-33-42-43 van de wet van 25 juni 1992). Bij een lening met een duur van 10, 20 of 30 jaar, die gecombineerd wordt met een verzekering, verbindt de verzekerde zich voor eenzelfde periode en loopt hij hierbij het risico dat hij een gedeelte van de rechten verliest die de wet van 25 juni 1992 hem verleent (artikelen 4, §1, 5, 7, 12, 16, 18, 25, 26, 31, 41);
2. de koppeling van een verzekering ziekenhuisopname aan de opening van een bankrekening kan leiden tot een dubbele verzekering indien de verbruiker bijvoorbeeld reeds gedekt is door een collectieve verzekeringspolis ziekenhuisopname in het kader van zijn beroep of via zijn werkgever. De dubbele verzekering wordt bestraft door artikel 43 van de wet van 25 juni 1992, hoewel de verzekerde te goeder trouw is.

De "Federatie van Verzekerings- en Financiële tussenpersonen" is diens gevolg voorstander van het behoud van het verbod op het gezamenlijk aanbod en van artikel 54 van de wet betreffende de handelspraktijken.

Zou het toch tot een afschaffing van een dergelijk verbod komen, dringt de "Federatie" erop aan dat de volgende voorwaarden zouden worden vervuld:

1. de rechten die krachtens de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst aan de verbruiker zijn toegekend, moeten worden behouden;
2. het gezamenlijk aanbod moet een tastbaar voordeel verschaffen aan de verbruiker en niet alleen aan de "aanbieder";
3. het voordeel dat in het kader van het gezamenlijk aanbod wordt verstrekt, mag niet afhankelijk worden gesteld van de uitvoering van contractuele verplichtingen waarvan de gevolgen langer dan één jaar voelbaar zouden kunnen zijn;
4. de verbruiker moet de werkelijke prijs van het aangeboden product kunnen terugvinden. Het evenwicht tussen de rechten en verplichtingen van de partijen moet worden gehandhaafd;
5. het aangeboden voordeel mag in geen geval tot een verkoop met verlies leiden.

De volledige tekst van de delegatie van de tussenpersonen wordt hierna volledig opgenomen:

Bij het behandelen van een 'gezamenlijk aanbod' waarin verzekeringen zijn betrokken, dient optimaal rekening te worden gehouden met volgende uitgangspunten:

- *het aanbod van verzekeringen moet steeds gebeuren in normale en eerlijke concurrentievoorwaarden.*
- *de 'vrije keuze' voor de consument moet steeds optimaal worden gegarandeerd en gerespecteerd.*
- *diverse Europese richtlijnen beogen een optimale werking van de vrije marktprincipes.*
- *er dient rekening te worden gehouden met andere wetgevingen van dwingend recht, in het bijzonder met:*

- a) *wet van 25.06.1992 betreffende de landverzekeringsovereenkomst*
- b) *wet hypothecair krediet van 04 08 1992: zo is het bv. volgens art. 6 § 2 de kredietgever verboden de kredietnemer rechtstreeks of zijdelings te verplichten de aangehechte contracten te sluiten bij een door de kredietgever aangewezen verzekeraar*
- c) *Wet consumentenkrediet van 12.06.1991*
- d) *Wet van 27.03.1995 betreffende de verzekeringsbemiddeling en de distributie van verzekeringen. Deze wet legt verplichtingen op aan iedereen die, op welke wijze ook, verzekeringen aan het publiek te koop aanbiedt.*

- er dient rekening te worden gehouden met rechtspraak (vaststaande e a) en met tussenkomsten van het Bestuur Economische Inspectie. (cfr. bijlage)

Voor de Federatie van Verzekerings- en Financiële Tussenpersonen is het zonder meer onaanvaardbaar dat om het even welk verzekeringscontract of om het even welke verzekeringswaarborg wordt gekoppeld aan, of gezamenlijk wordt aangeboden met een ander product of een andere dienst

Het toelaten van een gezamenlijk aanbod zou immers vele vragen / problemen doen rijzen waarvoor de thans geldende wetgeving en rechtspraak geen oplossing biedt. Het zou enkel leiden tot een ongeoorloofde vorm van rechtsonzekerheid voor de consument, en dit terwijl het precies de bedoeling is rechtszekerheid te garanderen naar de consument toe.

a) hypothecaire leningen + verzekeringen

Thans komen er nog steeds praktijken voor waarbij zowel kredietinstellingen als verzekeringsondernemingen slechts een hypothecaire lening willen toestaan indien de ontlener bij een door de kredietgever aangeduide verzekeringsonderneming een brand-, schuldsaldo- of levensverzekeringspolis onderschrijft. Of, er worden kortingen of ristorno's (eventueel tijdelijk) toegekend op de rentevoet indien de ontlener de bijhorende verzekeringen onderschrijft via de tussenkomst van de kredietinstelling of verzekeringsonderneming en dit bij een aangeduide verzekeringsonderneming

Bedoelde praktijken werden reeds formeel gehekeld op de rondetafelconferentie in 1990. Er werd toen voor een oplossing van de problematiek verwezen naar de herziening van de WHP. In de WHP van 14 07.1991 wordt het gezamenlijk aanbod principieel verboden. (art. 54).

M.b.t. de wet op het hypothecair krediet van 04 08 1992 bepaalt art 6 dat het de kredietgever is verboden om de kredietnemer rechtstreeks of zijdelings te verplichten de aangehechte contracten te sluiten bij een door de kredietgever aangewezen verzekeraar. Deze bijzondere wetsbepaling primeert op de algemene WHP, ingevolge het beginsel « lex specialis derogat lege generali ».

Ingevolge dit art. 6 van de hypotheekwet, kan de Koning zelfs zijn bevoegdheden vermeld onder art. 55, 1° van de WHP niet gebruiken om bv. een hypothecaire lening en de al dan niet aangehechte verzekeringscontracten als « één geheel » te beschouwen. Overigens zou een dergelijk geheel redelijkerwijze nooit tegen een totale prijs kunnen worden aangeboden, wat duidelijk als voorwaarde gesteld wordt in de aanhef van art 55 WHP.

Indien het afsluiten van bepaalde verzekeringen als voorwaarde wordt gesteld door de hypotheekgever

(kredietinstelling of verzekeringsonderneming) opdat de kredietnemer een bepaalde korting (tijdelijk of voor de duurtijd van de lening) zou kunnen bekomen op de rentevoet van de hypothecaire lening, of zonder meer een voordeliger rentevoet voor de hypothecaire lening zou kunnen bekomen, wordt de contractuele relatie tussen hypotheekgever en hypotheeknemer gekoppeld aan een andere en aan het hypothecair krediet als dusdanig vreemde overeenkomst die beheerst wordt door andere wettelijke bepalingen van dwingend recht. In casu kunnen de relatie verzekeraar-verzekeringnemer, en de aan deze partijen voorbehouden rechten, zware consequenties hebben op de voorwaarden van de hypothecaire lening. De rechten van verzekeraar en verzekeringnemer zijn in het kader van een verzekeringsovereenkomst immers totaal vreemd aan de wil van de partijen die betrokken zijn in de overeenkomst m.b.t. de hypothecaire lening.

Zo kan de verzekeraar conform de wet van 25 06 1992 op de landverzekeringen een aantal rechten uitputten waardoor de contractuele relatie (m.n. wat de rentevoet van de hypothecaire lening betreft) tussen de hypotheekgever (kredietinstelling of verzekeringsonderneming) en de hypotheeknemer naar de toekomst toe zwaar kan worden beïnvloed, en dit buiten de wil van de kredietnemer die tevens de hoedanigheid van verzekeringnemer heeft in het kader van de afgesloten verzekeringsovereenkomsten, en dit met het oog op het bekomen / behouden van een voordelige rentevoet voor de met een hypotheekgever afgesloten hypothecaire lening. Een derde partij (verzekeraar) kan zich derhalve mengen in een contractuele relatie tussen kredietgever en kredietnemer waarmee hij niets te maken heeft. In casu doet dit zich voor indien de verzekeraar één van de hem door de wet van 25.06.1992 op de landverzekering toebedeelde rechten effectief uitoefent, en waardoor de kredietnemer buiten zijn eigen wil kan worden gesanctioneerd wat de rentevoet voor zijn hypothecaire lening betreft. Zo voorziet de basiswet van 25 06 1992 volgende rechten die de verzekeraar steeds vrij en ongedwongen kan uitoefenen.

- 1) Art. 4 § 2 : de opzegging door de verzekeraar in het kader van een voorafgetekende polis of van een verzekeringaanvraag
- 2) Art. 6 : de nietigheid van de overeenkomst wanneer de verzekeringnemer opzettelijk naliet alle vereiste omstandigheden mee te delen of wanneer hij onjuiste gegevens meedeelde
- 3) Art. 7 § 1 : opzegging na opzettelijke verzwijging of onopzettelijk onjuist meedelen van gegevens
- 4) Art. 14 : opzegging wegens niet-betaling van de premie
- 5) Art. 24 : inroeping van de nietigheid bij niet bestaan van het risico
- 6) Art. 25 : opzegging na vermindering van het risico
- 7) Art. 26 : opzegging bij verzwaring van het risico in de loop van het contract
- 8) Art. 30 : opzegging wanneer tussen de datum van het sluiten van het contract en die van de inwerkingtreding een termijn van meer dan één jaar verloopt
- 9) Art. 31 : opzegging na een schadegeval
- 10) Art. 32 : opzegging bij faillissement
- 11) Art. 33 : beëindiging van het contract bij gerechtelijk akkoord
- 12) Art. 42 : opzegging bij oververzekering te goeder trouw
- 13) Art. 43 : nietigheid bij oververzekering te kwader trouw

Als de verzekeraar één van bovenvermelde rechten (dwingend recht) zou uitputten, zou het onverantwoord zijn dat de uitputting van deze rechten consequenties zou hebben op een leningsovereenkomst waarin deze verzekeraar absoluut geen contracterende partij is. Het principe van de vrije wil van partijen zou op deze wijze compleet op de helling komen te staan.

Hetzelfde geldt overigens ook in hoofde van de verzekeringnemer die een aantal rechten kan laten gelden (van dwingend recht) in geval de verzekeraar overgaat tot het stellen van bepaalde acties/handelingen (eventueel bij stilzwijgen) in het kader van de wet van 25.06.1992 op de landverzekering. De verzekeringnemer kan onmogelijk afstand doen van deze rechten (dwingend recht) in het kader van het afsluiten van verzekeringsovereenkomsten met het oog op het bekomen van een voordelige rentevoet voor een hypothecaire lening. In dit verband voorziet de wet van 25.06.1992 op de landverzekeringsovereenkomst volgende rechten voor de verzekeringnemer bij een actie/handeling (of stilzwijgen) vanwege de verzekeraar :

- 1) art. 4 § 1. indien binnen dertig dagen na de ontvangst van het voorstel de verzekeraar aan de kandidaat-verzekeringnemer geen verzekeringsofferte heeft ter kennis gebracht of de verzekering afhankelijk wordt gesteld van een aanvraag tot onderzoek of de verzekering heeft geweigerd, verbindt hij zich tot het sluiten van de overeenkomst en dit op straffe van schadevergoeding
- 2) art. 5 : indien op sommige schriftelijke vragen van de verzekeraar niet wordt geantwoord en indien deze toch de overeenkomst heeft gesloten, kan hij zich, behalve in geval van bedrog, later niet meer op dat verzuim beroepen
- 3) art. 7 : opzettelijk verzwijgen of onopzettelijk onjuist meedelen van gegevens. Het voorstel tot wijziging van de overeenkomst kan door de verzekeringnemer geweigerd of niet aanvaard worden

- De verzekeraar die de overeenkomst niet heeft opgezegd, noch een wijziging heeft voorgesteld binnen de bepaalde termijn, kan zich nadien niet meer beroepen op feiten die hem bekend waren -*
- 4) Art. 12 : Combinatiepolissen indien de verzekeraar de waarborg met betrekking tot één of meer prestaties opzegt, dan mag de verzekeringnemer de gehele overeenkomst opzeggen
 - 5) Art. 16 : indien de verzekeraar zich in de ingebrekestelling de mogelijkheid om de overeenkomst op te zeggen niet heeft voorbehouden, kan de opzegging slechts geschieden mits een nieuwe aanmaning
 - 6) Art. 18 : in geval van opzegging worden de betaalde premies met betrekking tot de verzekerde periode na het van kracht worden van de opzegging terugbetaald
 - 7) Art. 25 : vermindering van het risico: indien de contractanten het over de nieuwe premie niet eens worden binnen een maand na de aanvraag tot vermindering door de verzekeringnemer, kan deze laatste de overeenkomst opzeggen
 - 8) Art. 26 : verzwaring van het risico: verzekeringnemer kan het voorstel tot wijziging van het contract weigeren en niet aanvaarden. De verzekeraar die de overeenkomst niet heeft opgezegd, noch een wijziging heeft voorgesteld, kan zich later niet meer beroepen op de verzwaring van het risico.
 - 9) Art. 31 : opzegging na schadegeval. verzekeringnemer kan opzeggen ten laatste een maand na de uitbetaling of de weigering tot uitbetaling van de schadevergoeding door de verzekeraar.
 - 10) Art. 41 : de kindplaatsstelling mag de verzekerde of de begunstigde die slechts gedeeltelijk vergoed is niet benadelen. In dat geval kan hij zijn rechten uitoefenen voor hetgeen hem nog verschuldigd is, bij voorrang boven de verzekeraar.

Daarbuiten is ook aan de verzekeringnemer een jaarlijks opzegrecht toebedeeld (art. 30 van de wet van 25.06 1992) m b t. de door hem onderschreven verzekeringscontracten. Anderzijds beschikt de verzekeringnemer steeds over de mogelijkheid om de verzekeringsovereenkomst te beëindigen in geval de verzekeraar de verzekeringsvoorwaarden en/of de verzekeringspremie aanpast. (conform controlewet van 1975)

Op basis van bovenvermelde overwegingen zou het ongehoord zijn dat de verzekeringnemer voor zijn verzekeringscontract(en) afstand zou doen van de rechten die hem zijn toebedeeld o.a. in het kader van de wet van 25.06 1992 voor de termijn van de hypothecaire lening die meestal betrekking heeft op een periode tussen 10 en 30 jaar. Deze rechten moeten door de verzekeringnemer vrij en ongedwongen kunnen worden uitgeoefend, dus zonder sancties naar welke overeenkomst ook. Tevens zou het ongehoord zijn, en in feite juridisch pure nonsens zijn, dat een derde partij (verzekeraar) door het laten gelden van hem wettelijke toebedeelde rechten de toekomstige contractuele relatie tussen kredietgever en kredietnemer (in het bijzonder wat de rentevoet betreft) zou kunnen beïnvloeden terwijl deze derde partij (verzekeraar) totaal vreemd is aan de overeenkomst die tussen kredietgever en kredietnemer werd afgesloten.

De hierboven geschetste situaties tonen duidelijk aan dat het gezamenlijk aanbieden van financiële diensten met verzekeringen onmogelijk zonder problemen kan worden georganiseerd. De consument kan onmogelijk met een kredietgever overeenkomen om bepaalde verzekeringen te onderschrijven en/of te behouden bij een bepaalde verzekeraar, en dit met het oog op het bekomen/behouden van een voordelige rentevoet voor een lening. Dit zou immers inhouden dat de consument zowat een blanco cheque tekent m b t. verzekeringen voor een periode van 10, 20 of 30 jaar, en formeel afstand zou doen van een aantal hem wettelijk toebedeelde rechten in het kader van een onderschreven verzekeringscontract.

M b.t. ongeoorloofde vormen van gezamenlijk aanbod in het kader van hypothecaire leningen werden o.a. de G-bank en Royale Belge door de Federatie van Verzekeringsmakelaars gedagvaard.

De uitspraken van de rechtscollèges (tot het Hof van Cassatie toe) bevestigen het standpunt van de Federatie m b.t. verboden vormen van gezamenlijk aanbod

Zo stelde het Hof van Beroep in een arrest van 20.10.1993 (Generale Bank/Federatie van Verzekeringsmakelaars) in haar overwegingen. « De kandidaat-ontlener geen lening aan het gunstig rentetarief kan bekomen indien hij niet meteen een schuldsaldo- en brandverzekering afsluit bij de G-bank, zodat de beide aangeboden diensten gebonden zijn;

Dat aldus het verkrijgen van een dienst aan gunstige voorwaarden, nl. een woonlening tegen een laag rentetarief, gebonden is aan de verkrijging van andere diensten, nl. een schuldsaldo- en brandverzekering;

Dat het aanbod van appelante (G-bank) dan ook een gezamenlijk aanbod uitmaakt in de zin van artikel 54 WHP en de eerste rechter terecht de staking heeft bevolen.»

Het Hof van Cassatie (arrest 04.09.1997) stelt duidelijk dat krachtens art. 54 WHP er een gezamenlijk aanbod is, wanneer de al dan niet kosteloze verkrijging van producten, diensten, alle andere voordelen, of titels waarmee men die kan verwerven, gebonden is aan de verkrijging van andere zelfs gelijke producten of diensten

Het Hof van Cassatie concludeerde dan ook terecht dat elk gezamenlijk aanbod aan de consument verricht door een verkoper in regel verboden is, en dat de stelling van de G-bank in deze zaak als eiseres in Cassatie dat krachtens art. 54 WHP de consument voordelen moet halen uit het bijkomend aanbod naar recht faalt.

Ook in het arrest van het Hof van Cassatie van 30.03.2001 (Federatie t/ ASLK) handhaaft het Hof duidelijk het principe dat het gezamenlijk aanbieden van goederen en diensten verboden is. Impliciet geeft het Hof van Cassatie in het arrest aan wat men als het aanbieden van goederen en diensten dient te beschouwen. Het Hof van Cassatie stelt impliciet dat het aanbieden van goederen en diensten de onderhandelingen tussen partijen voorafgaat. Bij het aanbod mogen geen goederen en diensten aan elkaar gebonden worden. Wat erna bij de onderhandelingen gebeurt, is niet belangrijk. Bekomt de consument door het onderhandelen een voordeel door meerdere goederen gezamenlijk aan te kopen, dan is dat perfect mogelijk. Er is in dat geval immers geen sprake meer van een gezamenlijk aanbod, gericht aan consumenten. Volgens het Hof dient bijgevolg een onderscheid gemaakt te worden tussen het voordeel dat een consument zou bekomen door in te gaan op een gezamenlijk aanbod dat aan hem gericht werd, en het voordeel bekomen door onderhandelingen met de verkoper. De voordelen bekomen via een onderhandeling tussen partijen zijn volgens het Hof van Cassatie mogelijk, wanneer de consument niet door een gezamenlijk aanbod van goederen of diensten aan de onderhandelingen is begonnen. De feitelijke situatie blijft derhalve zeer belangrijk teneinde te achterhalen of er een gezamenlijk aanbod is of niet. Dat het Hof van Cassatie door het arrest van 30.03.2001 een totaal nieuwe wending zou gegeven hebben aan het principiële verbod tot gezamenlijk aanbod is derhalve totaal onjuist. Het Hof van Cassatie blijft het principe handhaven dat reeds werd gehanteerd in het Cassatie-arrest van 04.09.1997.

De rechtspraak met betrekking tot de problematiek 'gezamenlijk aanbod' v m hypothecaire leningen' staat dan ook vast, en is niet voor verdere interpretatie vatbaar, laat staan verduidelijking van het huidige art. 54 of 55 WHP.

Overigens besliste de Voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Brussel op 04.12.1996 in een gelijkaardige zaak (Federatie van Verzekeringmakelaars / Royale Belge) dat de draagwijdte van art. 6 van de wet op het Hypothecair Krediet dezelfde is als deze van art. 54 WHP zodat de schending van art. 54 WHP eveneens de schending met zich meebrengt van art. 6 § 2 van de wet op het Hypothecair Krediet.

M b t. de kredietverstrekking is het in dit verband ook nuttig erop te wijzen dat zowel de wet op het hypothecair krediet (Hfdst IV – art. 14), als de wet consumentenkrediet (art. 14) duidelijk aan de kredietverstrekker oplegt dat deze een schriftelijk aanbod dient over te maken aan de kandidaat-kredietnemer, en dat dit schriftelijk aanbod alle contract-voorwaarden dient te bevatten en de geldigheidsduur van het aanbod dient te vermelden. Bij het niet-naleven van deze wettelijke verplichtingen voorzien zowel de wet hypothecair krediet als de wet consumentenkrediet in sancties (art. 28 wet hypothecair krediet / art. 86 wet consumentenkrediet)

b) gezamenlijk aanbod: reisbijstand en hospitalisatie

De meestal 'gratis' koppeling van bijstandcontracten aan betaalkaarten, aanschaf van een wagen, onderschrijving van een polis BA AUTO of CASCO-polis, e.d. leidt tot ongeoorloofde dubbele dekkingen voor de consument. En, voor al deze meervoudige dekkingen betaalt de consument ook evenveel keren. Het aanvankelijk voorgespiegelde premievoordeel (zelfs gratis) resulteert in feite in een premienadeel. De consument betaalt in de praktijk vaak twee, drie of zelfs vier keer deels of volledig voor dezelfde waarborgen.

Hetzelfde geldt in feite voor hospitalisatieverzekeringen die aan bv. een spaarrekening worden toegevoegd. Ook hierdoor ontstaan geregeld dubbele dekkingen met bv. collectieve hospitalisatiepolissen onderschreven door de werkgever.

Volgens art. 43 van de wet van 25.06.1992 op de landverzekering zijn die overeenkomsten nietig indien ze te kwader trouw eenzelfde verzekeraar belang verzekeren voor een te hoog bedrag. Verzekeraar of tussenpersoon zijn volgens art. 139 van dezelfde wet overigens strafbaar indien ze overeenkomsten pogen te sluiten of sluiten die nietig zijn op grond van o.a. artikel 43

De bovenvermelde voorbeelden van hospitalisatie- en bijstandpolissen, gekoppeld aan financiële of andere diensten/producten, kunnen bezwaarlijk worden beschouwd als een toestand waarin de betrokken verzekeraar of tussenpersoon (bv. kredietinstelling) 'te goeder trouw' handelt. Zij stellen zich bijgevolg bloot aan de sancties van artikel 139 van de wet van 25.06.1992 op de landverzekeringen.

Bedoelde koppelingen (reisbijstand, hospitalisatie, ongevallen, e.d.) leiden niet enkel tot te veel dubbele dekkingen, en dus ongeoorloofde oververzekering (art 43 wet 25.06.1992). Deze praktijken verhinderen de consument bovendien vrij te kiezen en prijzen van aangeboden diensten (incl. verzekeringen) te vergelijken. Elke verkooptechniek die de transparantie van de marktprijzen verhindert of ernstig bemoeilijkt, staat automatisch een gezonde en eerlijke concurrentie tussen verschillende verkopers/dienstverleners in de weg.

c) wet van 27.03.1995 betreffende de verzekeringsbemiddeling en de distributie van verzekeringen

De bedoeling van deze wetgeving, die in werking trad op 01.01.1996, is enerzijds om de verzekeringsdistributie te reglementeren met het oog op maximale bescherming van de consument (vereisten beroepskennis, betrouwbaarheid...) Anderzijds is het de bedoeling voor de distributievormen eerlijke concurrentie-voorwaarden te scheppen.

Als natuurlijk persoon of als rechtspersoon kan men zich in het kader van deze wet inlaten met de distributie van verzekeringen. Zelfs als men zich slechts occasioneel inlaat met verkoop van verzekeringen dient men aan bepaalde in de wet gestelde vereisten te voldoen. Het is in dit verband niet zo evident om aan te nemen dat iedere distributeur (mogelijk slechts occasioneel) van verzekeringen ook aan de in de wet gestelde vereisten voldoet, of in de toekomst kan blijven voldoen. In die context is het dus helemaal niet aangewezen om ooit een gezamenlijk aanbod van diensten of producten met verzekeringen te voorzien of toe te laten.

d) overzicht van een aantal inbreuken op art. 54 WHP waarvoor het Bestuur Economische Inspectie proces-verbaal van waarschuwing of Pro Justitia heeft opgemaakt. (zie bijlage: periode 1996-2000)

e) onrechtmatige bedingen

In art. 31 WHP wordt als onrechtmatig beding beschouwd « elk beding of elke voorwaarde die, alleen of in samenhang met één of meerdere andere bedingen of voorwaarden, een kennelijk onevenwicht schept tussen de rechten en plichten partijen. »

Zelfs in het kader van het gezamenlijk aanbod i.v.m. hypothecaire leningen wordt tevens het evenwicht tussen rechten en plichten van de contracterende partijen verstoord indien de kredietnemers de schuldsaldoverzekering en de brandverzekering in stand dienen te houden bij een door de kredietgever aangeduide verzekeraar. Indien deze polissen zouden opgezegd worden (bv. ASLK-praktijk) gaat zulks gepaard met een sanctie onder de vorm van een vermindering of het volledig wegvallen van de oorspronkelijk toegekende ristorno of korting op de rentevoet van de lening. Hierdoor wordt de juridische gelijkheid tussen partijen ernstig miskend.

Onder juridische gelijkheid dient immers beschouwd te worden de gelijkwaardigheid van de contractuele positie, van wederzijdse rechten en verplichtingen van partijen (zie DIRIX E., 'De bezwarende bedingen in de WHP, RW. 1991-92, 564)

Onrechtmatige bedingen komen echter ook voor op het niveau van verzekeringscontracten zelf. In dit verband kan men zich afvragen of volgende situaties in de verzekeringssector geen inbreuk uitmaken op art. 31 en volgende van de WHP:

- autoverzekering: volledige of beperkte casco (zaakschade) kan meestal slechts worden onderschreven in combinatie met de BA-waARBORG

- levensverzekering: aanvullende waarborgen (invaliditeit, ongeval, hospitalisatie, premievrijstelling, . . .) nemen een einde bij het premievrij maken van het contract, of bij het afkopen van de hoofdverzekering, of bij stopzetting van premiebetaling voor de hoofdverzekering. De mogelijkheid om aanvullende waarborgen verder te zetten als een afzonderlijk contract (tegen het op dat ogenblik geldend tarief voor die individuele waarborgen) op het ogenblik de premiebetaling voor de hoofdwAARBORG wordt stopgezet, is niet voorzien. Evenmin is een dergelijke voortzettingsclausule voor aanvullende waarborgen voorzien op het ogenblik dat het contract m.b.t. de hoofdwAARBORG (overlijden of leven) ten einde komt.

- in de meeste polissen 'gewaarborgd inkomen' is voorzien dat de verzekeraar het recht heeft om op iedere jaarlijkse vervaldag de polisvoorwaarden te wijzigen. In dat geval beschikt de verzekeringsnemer enkel over een opzegrecht. Een dergelijke voorwaarde die de verzekeraar zich voorbehoudt, staat duidelijk haaks op het terechte verwachtingspatroon van de verzekeringsnemer om een invaliditeitsrente te kunnen verzekeren zolang er bedrijfsinkomsten zijn.

f) principiële toelating gezamenlijk aanbod (advies Raad voor het Verbruik dd. 30.01.2001)

In principe blijft FVF voorstander van het behouden van het principiële verbod van het gezamenlijk aanbod zoals momenteel voorzien in art. 54 WHP.

Indien echter in de toekomst zou overwogen worden om het huidige principiële verbod te ruilen voor een principiële toelating van gezamenlijk aanbod wenst FVF dat dit voor het geval dat verzekeringen betrokken worden in het gezamenlijk aanbod aan striktē voorwaarden zou worden gekoppeld die rekening houden met de reeds hogervermelde en volgende overwegingen.

- 1) sinds de wet op de landverzekeringsovereenkomst dd. 25.06.1992 werd de duurtijd van verzekeringscontracten o.a. voor de massarisico's beperkt tot 1 jaar. Tevens beschikt iedere consument over een aantal rechten (zie hoger) zoals bv. een jaarlijks opzegrecht (art. 30), over een opzegrecht na schade of na aanpassing verzekeringsvoorwaarden en/of verzekeringspremies door de verzekeraar.

Deze rechten moeten door de consument ongehinderd en onvoorwaardelijk kunnen worden uitgeoefend. Het uitoefenen van deze rechten mag naar de consument tot geen enkele sanctie leiden (bv. in kader van een gezamenlijk aanbod) m.b.t. de voorwaarden van de andere bij het aanvankelijk aanbod gezamenlijk aangeboden producten en/of diensten.

Met de jaarlijkse opzegbaarheid van verzekeringscontracten (= absoluut recht voor de consument) is ons land nog steeds één van de enige EU-lidstaten met een dergelijke liberale wetgeving. Op deze wijze beoogde men maximaal de vrijheid van de consument te garanderen om op die wijze ook de consument toe te laten maximaal zijn voordeel te kunnen doen bij een toenemende concurrentie. (voordien hadden contracten meestal een duurtijd van 10 jaar).

- 2) het opnemen van verzekeringen in een gezamenlijk aanbod met een product of dienst moet steeds een objectief voordeel opleveren voor de consument, en dit rekening houdend met de situatie van de consument, en dus niet bekeken vanuit het oogpunt van de aanbieder. (bv. gezamenlijk aanbod met al dan niet 'gratis' bijstandverzekering, hospitalisatieverzekering,...)
- 3) Het bekomen en of behouden van het voordeel op het hoofdproduct/hoofddienst in het kader van een gezamenlijk aanbod, kan niet afhankelijk worden gemaakt van het naleven van een contractuele verplichting die zich in de tijd uitstrekt over een periode van meer dan 1 jaar. M.b.t. verzekeringen die een gezamenlijk aanbod zouden worden opgenomen, is dergelijke verplichting echter totaal zinloos. Er kan immers geen afbreuk worden gedaan aan al de bepalingen van dwingend recht (bv. art. 4 wet van 25.06.1992, waarbij de verzekeringsnemer binnen de 30 dagen na het sluiten van de verzekeringsovereenkomst de mogelijkheid heeft het contract met onmiddellijke ingang op te zeggen. Met deze bedenktijd van 30 dagen gaat de verzekeringssector veel verder dan de termijn van 7 dagen die voor sommige gevallen in de WHP is voorzien.) die door de consument steeds vrij en ongedwongen moeten kunnen worden uitgeoefend. Sancties m.b.t. het uitoefenen van deze rechten naar de voorwaarden van bv. een hypothecaire lening (hoofddienst) zijn hier uit den boze.
- 4) De consument dient steeds de werkelijke prijs van de aangeboden producten/diensten te kunnen achterhalen. Dit is overigens reeds voorzien in art. 43 WHP. Een eventuele prijsverminderingen moeten reël zijn. En de periode van prijsvermindering mag niet korter zijn dan een volle verkoopdag, en mag niet langer zijn dan een maand. (art. 43 § 2 WHP). En, het gaat zelfs verder. Ook de problematiek van de onrechtmatige bedingen komt hier aan de orde. De billijkheid en het evenwicht tussen de rechten en plichten van de partijen dienen bij het gezamenlijk aanbieden van diensten/ producten onvoorwaardelijk stand te houden.

Het voordeel mag in geen geval leiden tot een verkoop met verlies.

Hoewel art. 40 WHP enkel melding maakt van "producten", dient het verbod uiteraard ook uitgebreid te worden tot de "diensten". Een versoepeling van het gezamenlijk aanbod zal leiden tot een verscherping van de problematiek rondom het verkopen met verlies.

Het gegeven dat men verschillende soorten producten en diensten gezamenlijk zal kunnen aanbieden, zal leiden tot een toename van de gevallen waarin producten/diensten met verlies worden verkocht. Zolang er een winstmarge blijft bestaan op het gehele pakket waarvan het product/de dienst deel uitmaakt, zal men één van beide producten of diensten met verlies kunnen blijven verkopen. Dit dient uiteraard vermeden te worden. Het is derhalve ten stelligste aangewezen een limiet te stellen op de waarde van het prijsvoordeel ingevolge het gezamenlijk aanbod

III. DE GEZAMENLIJKE AANBIEDINGEN EN DE VERBONDEN OVEREENKOMSTEN IN DE WET OP HET HYPOTHECAIR KREDIET - EN DE PROBLEMATIEK VAN DE VOORWAARDELIJKE VERMINDERINGEN

Artikel 6 van de wet van 4 augustus 1992 bepaalt : "Er bestaat ... aangehecht contract wanneer de kredietnemer, in uitvoering van een voorwaarde van het krediet waarvan het niet-naleven de opeisbaarheid van de schuldvordering kan veroorzaken, een verzekeringsovereenkomst onderschrijft of handhaaft."

De vertegenwoordigers van de hypotheekondernemingen menen dat de Wet op het hypothecair krediet (hierna WHK) de problematiek van de koppeling van hypothecair krediet en onder meer verzekeringen voldoende duidelijk regelt, vooral sinds de wet van 13 maart 1998. Voorwaardelijke rentevoetvoordelen bij hypothecaire kredieten zijn wettelijk toegelaten. Zulks impliceert dus dat voorwaarden gesteld mogen worden om rentevoetvoordelen te bekomen en te behouden anders heeft de wet geen zin. Op basis van de wet van 13 maart 1998 mag geïnterpreteerd worden dat rentevoetvoordelen geen zijdelingse verplichting inhouden.

Er moet rekening mee gehouden worden dat het arrest van het Hof van Beroep van Brussel van 23 maart 1999 en het Cassatiearrest van 30 maart 2001 wetgeving van vóór de wet van 13 maart 1998 betreffen. Niettemin bevestigen zij reeds de wettelijkheid van voorwaardelijke rentevoetvoordelen, onder meer deze die erin bestaan dat de hypotheekonderneming tegen een bepaalde rentevoet kredieten aanbiedt en bereid gevonden wordt een vermindering van bv. 0,50 % toe te staan indien de kredietnemer een schuldsaldoverzekering of een brandverzekering onderschrijft bij een verzekeraar van de groep waartoe de kredietgever behoort.

Het verbod van gezamenlijk aanbod van art. 54 van de Handelspraktijkenwet betreft ook de voorwaardelijke rentevoetvoordelen, gezien de toekenning van een voordeel wordt afhankelijk gemaakt van de afname van andere diensten (bv. verzekeringen). Het Hof van Beroep –met bevestiging door het Hof van Cassatie– oordeelt echter dat dit verbod geen afbreuk doet aan de onderhandelingsvrijheid van de partijen. Gezamenlijk aanbod betreft de promotionele pre-contractuele fase en heeft dus niets gemeen met de daarop volgende pre-contractuele fase van de onderhandelingen tussen partijen.¹

¹ Zie reeds vóór het arrest van het Hof van Beroep : MANIQUET, Th., Les réductions hors tarif, in Jaarboek Kredietrecht, 1997, p. 33 (Les réductions hors tarif peuvent-elles être conditionnelles?).

Art. 6, §2, 2de alinea, WHK legt de kredietgever het verbod op de kredietnemer rechtstreeks of zijdelings te verplichten het aangehechte contract bij een door de kredietgever aangeduide verzekeraar te sluiten.

Het Hof van Beroep komt in zijn arrest van 23 maart 1999 tot de bevinding dat het verlenen van voorwaardelijke rentevoetvoordelen geen rechtstreekse of zijdelingse verplichting tot het sluiten van aangehechte contracten bij een aangewezen verzekeraar inhoudt : wordt aan de keuze van een bepaald verzekeraar door de kredietgever een rentevoetvoordeel verbonden of wordt aan de beëindiging van een polis bij een aanvankelijk gekozen verzekeraar een vermindering van het rentevoetvoordeel verbonden, dan betekent dit nog niet het zelfs onrechtstreeks opleggen van een verplichting, maar hoogstens een stimulerende, cum quo ontradende beïnvloeding van een uiteindelijk autonoom gemaakte keuze.

Voegen we er hier onmiddellijk aan toe dat het voordelige krediettarief kan beschouwd worden als een jaarlijkse beloning voor de consument omdat hij zijn recht van opzeg van de verzekeringsovereenkomst niet gebruikt, zonder dat hij er op één ogenblik afstand van doet.²

Het verbod van art. 6, §2, 2de alinea, WHK is analoog aan de verboden opgesomd in de artikelen 18, eerste alinea, en 19, eerste alinea, WHK.³ Met betrekking tot het verbod van art. 19, eerste alinea⁴, vermeldt de Memorie van Toelichting (Parl. St. Kamer 1990-91, nr. 1742/1, p. 9) dat de voorwaardelijke rentevoetvoordelen niet door het verbod worden gevisieerd. Gelet op de identieke terminologie moet dus ook voor art. 6, §2, 2de al. (en art. 18, eerste al.) geconcludeerd worden dat voorwaardelijke rentevoetvoordelen –uitdrukkelijk door de wet van 13 maart 1998 in de WHK opgenomen- er niet door verboden worden.

De WHK laat de voorwaardelijke rentevoetvoordelen dus toe, maar regelt de WHK terzake zowel de promotionele als de onderhandelingsfase ?

In de periode vóór de wetswijziging van 13 maart 1998 werd zowel de onderhandelingsfase, wat volgt uit de lectuur van de art. 6, 18 en 19, als de promotionele fase geregeld, want art. 12, 3° van het algemene uitvoeringsbesluit van 5 februari 1993 verplicht de hypotheekondernemingen melding te maken van de voorwaardelijke rentevoetvoordelen in hun prospectus, die zich in de promotionele fase situeert. Bovendien zou het Europese Hof van Justitie

² STRAETMANS, G., Preciseringsen aan het verbod van gezamenlijk aanbod. Individuele onderhandelingen als reële uitzondering?, in Consumentenrecht, 1/2/3.1999, nr. 42, p. 53, en Handelspraktijken en verzekeringen, in Actualia Verzekeringen, MAKLU, 2000, p. 162.

³ VAN DER HERTEN, F., Zijn voorwaardelijke rentekortingen bij hypotheaire kredieten toegelaten?, in Tijdschrift voor Belgisch Burgerlijk Recht, april 2001, p. 229.

⁴ Art. 19, 1ste al. WHK : "Het verstrekken van hypotheair krediet mag nog rechtstreeks nog zijdelings afhankelijk worden gemaakt van de verplichting een verzekerings- of kapitalisatieovereenkomst te sluiten of van de verplichting te sparen, tenzij bij wege van een toegevoegd of aangehecht contract bedoeld in de artikelen 5 en 6."

desbetreffend aangezocht kunnen oordelen dat het verbod van gezamenlijk aanbod strijdig is met het Europese vrije verkeer van goederen en diensten. Met dit argument voor ogen moet ervan uitgegaan worden dat voor de WHK voorwaardelijke rentevoetvoordelen bij hypothecaire kredieten toegelaten zijn zowel in de promotionele als in de onderhandelingsfase. De samenloop en de tegenstrijdigheid tussen de handelspraktijkenwet en de WHK wordt dan opgelost door de regel dat de latere *lex specialis* de voorrang heeft.

Voor de periode na de wetswijziging wordt het antwoord gegeven door art. 47, §2, WHK, waarvan, met betrekking tot de voorwaardelijke rentevoetvoordelen, de eerste alinea de promotionele fase en de tweede alinea de onderhandelingsfase betreft. Met betrekking tot deze periode heeft de Minister van Economie uitdrukkelijk bevestigd dat voorrang moet gegeven worden aan de WHK, die voorwaardelijke rentevoetvoordelen toelaat.⁵

In het kader van hypothecair krediet heeft de wetgever ervoor geopteerd de discussie inzake gezamenlijk aanbod op een ander, laat staan specifiek vlak te voeren dan dat van de traditioneel ingeroepen legitimatiegronden (de bescherming tegen de prijsbewimpeling, de bescherming tegen nutteloze aankopen en het beschermen van normale mededingingsvoorwaarden)⁶, namelijk dat van de vrije keuze en, nauwkeuriger uitgedrukt, dat van het stimuleren van de consument tot het zorgvuldiger afwegen van voor- en nadelen van een globale financiële dienst. In dat kader heeft de wetgever in 1998 het werken met voorwaardelijke rentevoetvoordelen uitdrukkelijk bevestigd in de WHK als *lex specialis*.

In feite komt dit neer op een verplichting van de kredietgever tot voldoende en correcte pre-contractuele informatie van de kandidaat-kredietnemer, waarop uiteindelijk de wetgever, niet alleen op nationaal vlak, met de aanvulling van art. 47, §2 WHK door de wet van 13 maart 1998, maar ook op Europees vlak, met de verplichting opgelegd door de Europese gedragscode inzake woningkredieten⁷ gepersonaliseerde informatie⁸ te geven over de rentevoet, de rentevoetverminderingen en de kosten van de verzekeringen die met het hypothecaire krediet gepaard gaan, ingespeeld heeft. Wat deze gepersonaliseerde informatie uit de Europese Code betreft, zullen de rentevoetvoordelen op een

⁵ Vragen en Antwoorden Kamer van Volksvertegenwoordigers, 14 september 1998, p. 19601. Bevestigd in Vragen en Antwoorden Kamer van Volksvertegenwoordigers, 7 augustus 2000, p. 4934.

⁶ Vermelding van deze legitimatiegronden in COUSY, H., Gezamenlijk aanbod van financiële diensten, Een nieuwe lente, ook een nieuw geluid?, In Tijdschrift voor Belgisch Handelsrecht, maart 2001, p. 177.

⁷ Aanbeveling 2001 / 193 / EG van de Europese Commissie van 1 maart 2001 "betreffende de voorlichting die kredietgevers die woningkredieten aanbieden in de precontractuele fase aan de consumenten moeten geven", Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen, 10.3.2001, L 69 / 25.

⁸ Punten 3 en 11 van de Europese gestandaardiseerde informatiefiche

bevattelijke manier en met vermelding van de eventuele eraan gekoppelde voorwaarden in de fiche moeten verwerkt worden.

De vertegenwoordigers van de hypotheekondernemingen zijn dan ook de mening toegedaan dat de WHK model kan staan voor een versoepeling van het algemeen verbod van gezamenlijk aanbod in de Handelspraktijkenwet.⁹

Een *deskundige* brengt naar voor dat wanneer er tegenstrijdigheid bestaat tussen artikel 54 e.v. van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de artikelen 5, 6, 18 en 19 van de wet van 4 augustus 1992 op het hypothecair krediet, de laatste bepalingen doorslaggevend zijn krachtens het adagium "Lex specialis generalis derogat".

Zoals het Hof van Cassatie in zijn arrest van 30 maart 2001 heeft verwoord, veronderstelt het begrip "koppelverkoop" in de zin van de wet betreffende de handelspraktijken een verspreiding van het aanbod bij het publiek en is er dus geen sprake van individuele onderhandelingen tussen partijen. De wet op het hypothecair krediet daarentegen heeft betrekking op de praktijk van sommige overeenkomsten verbonden met het stadium van de individuele onderhandelingen en aanbiedingen, en klaarblijkelijk ook met het stadium van de promotie bij het publiek.

Artikel 54 legt het principiële verbod op van de gezamenlijke aanbiedingen aan de gebruiker.

Krachtens artikel 55.1. van de wet betreffende de handelspraktijken is het echter wel geoorloofd om gezamenlijk producten of diensten aan te bieden die een geheel vormen op voorwaarde dat een totale prijs wordt bepaald. Deze uitzondering heeft echter weinig nut indien het gaat om overeenkomsten die gekoppeld zijn aan een hypothecair krediet aangezien de kosten van deze bijkomende overeenkomsten niet zijn verrekend in de rentevoet van het krediet en er diensgevolge geen totale prijs is.

In zijn arrest van 4 september 1997 heeft het Hof van Cassatie erkend dat de praktijk van de verbonden overeenkomsten – wanneer die praktijk wordt verbreid onder het publiek – in principe onder het verbod van de gezamenlijke aanbiedingen valt ; hierbij doet het er niet toe dat de verplichting om de verbonden overeenkomst te sluiten geen voordeel vormt, maar daarentegen een bijkomende last is voor de gebruiker.

Zo is het momenteel verboden om aan het publiek een hypothecaire lening voor te stellen waarvan de toekenning en het behoud onderworpen zijn aan de voorwaarde dat een zichtrekening wordt geopend en behouden bij de kredietgever of een door hem aangewezen bankier, met de verplichting voor de kredietnemer om al zijn inkomsten op deze rekening te plaatsen.

Indien men zich strikt zou houden aan de bepalingen van de wet betreffende de handelspraktijken, zou het momenteel eveneens verboden zijn om aan het publiek een *vermindering* van de rentevoet voor te stellen voor het aangeprezen krediet, waarvan de toekenning en de handhaving onderworpen zijn aan de voorwaarde

⁹ VAN DER HERTEN, F., o.c., p. 238.

dat een zichtrekening wordt geopend en behouden bij de kredietgever of een door hem aangewezen bankier, met de verplichting voor de kredietnemer om al zijn inkomsten op deze rekening te plaatsen.

Sinds de wet op het hypothecair krediet gewijzigd werd door de wet van 13 maart 1998, wordt de praktijk van de « voorwaardelijke verminderingen » van de rentevoet niettemin beschouwd als een geoorloofde praktijk (artikelen 9 en 21). Deze "voorwaardelijke verminderingen" van de rentevoet moeten in het prospectus en in het tarief van de rentevoeten (artikel 47) worden vermeld. Maar nergens definieert de wet op het hypothecair krediet het soort voorwaarden waaraan de toekenning en het behoud van een vermindering gekoppeld kunnen zijn, noch wordt er gepreciseerd dat er op dit vlak een uitzondering wordt gemaakt op het verbod van de koppelverkoop opgelegd door artikel 54 van de wet betreffende de handelspraktijken. Er blijft dus in dit verband twijfel bestaan.

De lege ferenda

De oplossing die door de Raad voor het Verbruik met meerderheid van stemmen wordt aangeraden voor de koppelverkoop bestaat erin deze toe te laten mits ze een voordeel voor de verbruiker betekenen.

Indien dit de opinie is waarop het voorstel is gebaseerd, zou het verboden blijven om bijvoorbeeld aan het publiek een hypothecair krediet voor te stellen waarvan de toekenning en het behoud onderworpen zijn aan de voorwaarde dat een zichtrekening wordt geopend en behouden bij de kredietgever of een door hem aangewezen bankier, met de verplichting voor de kredietnemer om al zijn inkomsten op deze rekening te plaatsen. De kredietnemer heeft namelijk geen enkel voordeel bij een dergelijke koppelverkoop.

Aan de andere kant zou in het aanbevolen stelsel het feit dat aan het publiek een *vermindering* van de rentevoet voor het aangeprezen krediet wordt voorgesteld, waarvan de toekenning en het behoud onderworpen zijn aan de voorwaarde dat een zichtrekening wordt geopend en in stand gehouden bij een kredietgever of een door hem aangewezen bankier met de verplichting voor de kredietnemer om al zijn inkomsten op deze rekening te plaatsen, toegestaan zijn tegen de voorwaarden die gelden voor de koppelverkoop tegen een voordelige prijs.

Voor een meer gedetailleerde studie over dit onderwerp wordt naar de bijlage verwezen.

IV. BESLUITEN

De Raad voor het Verbruik stelt voor om het huidige wettelijke stelsel van het principieel verbod van koppelverkoop tegen een voordelige prijs, te vervangen door dat van de toelating voor zover dat voldaan is aan bepaalde cumulatieve voorwaarden.

De *vertegenwoordigers van de gecontroleerde ondernemingen* zijn voorstander van het door de Raad voor het Verbruik voorgestelde stelsel voor zover dat de afwijkende stelsels waarin specifieke wetgevingen voorzien zijn behouden blijven. Volgens hen zijn de gecombineerde polissen geen gevallen van gezamenlijke aanbiedingen tegen een voordelige prijs.

De *vertegenwoordigers van de consumenten* zijn eveneens voorstander van het voorstel van de Raad voor het Verbruik voor zover dat heel strenge voorwaarden in verband met transparantie en vrije keuze van de consument geëerbiedigd worden.

De *vertegenwoordigers van de verzekeringstussenpersonen* zijn integendeel geen voorstander van het voorstel van de Raad voor het Verbruik. Ze pleiten opdat, indien de liberalisering van de gezamenlijke aanbiedingen toch aangenomen wordt, de aanbieding altijd voordelig en transparant zou zijn voor de consument.

De Commissie voor Verzekeringen heeft meer bepaald het geval van de verbonden overeenkomsten bestudeerd in de wet op het hypothecair krediet:

Volgens de *vertegenwoordigers van de hypotheekondernemingen*, schept de wet op het hypothecair krediet, zoals gewijzigd in 1998, voldoende duidelijkheid inzake de koppeling van hypothecair krediet en verzekeringen. Deze wet kan model staan voor een versoepeling van het algemeen verbod van gezamenlijk aanbod in de wet op de handelspraktijken.

Een *deskundige* stipt aan dat de toepassing van de wet op het hypothecair krediet voorrang krijgt op die van de wet op de handelspraktijken. Indien de gezamenlijke aanbiedingen voor de consument voordelig moeten zijn, dan zou de verplichting opgelegd aan de kredietnemer om een zichtrekening te openen en te behouden bij de kredietverlener, om een hypothecair krediet te verkrijgen en te behouden, met de verplichting om al zijn inkomsten op deze rekening te plaatsen, verboden moeten worden.

Deze verplichting zou integendeel wel toegelaten moeten worden indien ze een vermindering van de rentevoet aan de kredietnemer toelaat.

H. COUSY,
Voorzitter